

Evropska povelja o regionalnim i manjinskim jezicima

Strazbur, 5. novembra 1992.

Preambula

Države članice Savjeta Evrope,

Smatrajući da je cilj Savjeta Evrope postizanje većeg jedinstva između njegovih članica posebno u cilju obezbeđenja i ostvarivanja ideala i načela koji čine njihovo zajedničko nasljeđe;

Smatrajući da je zaštita istorijskih regionalnih i manjinskih jezika u Evropi, od kojih su neki u opasnosti od mogućeg nestanka, nešto što doprinosi održanju i razvoju kulturnog bogatstva i tradicija Evrope;

Smatrajući da je pravo na upotrebu regionalnih i manjinskih jezika u privatnom i javnom životu neotuđivo pravo koje je u saglasnosti sa načelima Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i u skladu sa duhom Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda Savjeta Evrope;

Imajući na umu posao koji je obavljen u okviru KEBS, a posebno Helsinški završni akt iz 1975. godine i dokumenta sastanka u Kopenhagenu 1990. godine;

Naglašavajući vrijednost interkulturalizma i multilingvalizma i smatrajući da je zaštita i unapređenje regionalnih i manjinskih jezika nešto što ne treba da bude smetnja zvaničnim jezicima i potrebi da se oni poznaju;

Shvativši da je zaštita i unapređenje manjinskih jezika u različitim zemljama i regionima Evrope važan doprinos u izgradnji Evrope koja bi se zasnivala na načelima demokratije i kulturne raznovrsnosti unutar okvira nacionalnog suvereniteta i teritorijalnog integriteta;

Uzimajući u obzir posebne uslove i istorijske tradicije u različitim regionima evropskih država.

Sporazumele su se o sljedećem:

Dio I: Opšte odredbe

Član 1. Definicija

Za potrebe ove Povelje:

- a) "regionalni ili manjinski jezici" su jezici koji:
  - su tradicionalno u upotrebi na određenoj teritoriji jedne države od strane državljana te države koji čine brojčano manju grupu od ostatka stanovništva te države i koji su
  - različiti od zvaničnog jezika te države, što ne uključuje dijalekte zvaničnog jezika te države ili jezike radnika migranata;
- b) "teritorija u kojoj su regionalni ili manjinski jezici u upotrebi" označava geografsku oblast u kojoj su pomenuti jezici sredstvo izražavanja određenog broja ljudi čime se opravdavaju različite mjere zaštite i unapređenja predviđene ovom Poveljom;
- c) "neteritorijalni jezici" su oni jezici koje koriste državljani države članice koji se razlikuju od jezika koji su u upotrebi kod ostalog stanovništva države ali koji, iako se tradicionalno koriste na teritoriji te države, ne mogu da budu poistovećeni sa nekom njenom konkretnom teritorijom.

Član 2. Obaveze

1. Svaka država preuzima obavezu da primjeni odredbe drugog djela na sve regionalne ili manjinske jezike koji se govore na njenoj teritoriji i koji su u skladu sa definicijom sadržanom u članu 1.

2. Po pitanju svakog od jezika koji je preciziran u vreme ratifikacije, prihvatanja ili odobravanja u skladu sa članom 3., svaka država članica preuzima obavezu da primjeni najmanje 35 stavova i podstavova odabranih među odredbama trećeg djela Povelje, uključujući najmanje tri koji treba da budu odabrani u članovima 8. i 12. i po jedan iz članova 9., 18., 11. i 13.

Član 3. Praktični aranžmani

1. Svaka država ugovornica će u svom instrumentu ratifikacije, prihvatanja ili odobravanja ove Povelje precizirati svaki od regionalnih ili manjinskih jezika ili zvanični jezik koji je manje u upotrebi na onoj teritoriji ili njenom dijelu za koje želi da obezbedi primjenu odredaba odabranih u skladu sa drugim stavom člana 2.

2. Svaka država članica može u bilo kom trenutku dati na znanje generalnom sekretaru da prihvata obaveze koje proističu iz odredaba bilo kog paragrafa Povelje koji već nisu odabrani u njenom instrumentu ratifikacije, prihvatanja ili odobravanja, ili da će primeniti stav 1. ovog člana na ostale regionalne ili manjinske jezike ili na ostale zvanične jezike koji se manje upotrebljavaju na njenoj teritoriji ili na jednom dijelu.

3. Obaveze o kojima govore prethodna dva stava smatraće se integralnim dijelom ratifikacije, prihvatanja ili odobravanja i imaće isto dejstvo od datuma notifikacije.

Član 4. Postojeći režim zaštite

1. Ništa u ovoj Povelji ne treba razumijeti kao ograničavanje ili derogiranje bilo kojih prava zajamčenih Evropskom konvencijom o ljudskim pravima.

2. Odredbe ove Povelje neće ni na koji način uticati na povoljniji tretman regionalnih ili manjinskih jezika ili na pravni režim osoba koje pripadaju manjinama koji može da postoji u nekoj od država članica ili koji je obezbeđen odgovarajućim dvostranim ili višestranim sporazumom.

Član 5. Postojeće obaveze

Ništa u ovoj Povelji ne može se tumačiti da podrazumjeva pravo na upuštanje u kakvu aktivnost ili na vršenje kakve radnje koji su u suprotnosti sa ciljevima Povelje Ujedinjenih nacija ili drugim obavezama prema međunarodnom pravu, uključujući tu i načela suvereniteta i teritorijalnog integriteta država.

Član 6. Informacije

Države članice preuzimaju obavezu da ispituju načine na koji će vlast, organizacije i osobe kojih se tiče sadržaj ove Povelje biti informisane o svojim pravima i dužnostima ustanovljenim ovom Poveljom.

Dio II: Ciljevi i načela u skladu sa članom 2. stav 1.

Član 7. Ciljevi i načela

1. Po pitanju regionalnih ili manjinskih jezika, u okviru teritorija na kojima su ti jezici u upotrebi i u skladu sa situacijom svakog od tih jezika, države članice grade svoju politiku, zakonodavstvo i praksu na sledećim ciljevima i načelima:

- priznanje regionalnih ili manjinskih jezika kao izraz kulturnog bogatstva;
- poštovanje geografske oblasti svakog regionalnog ili manjinskog jezika kako bi se obezbijedilo da postojeća ili nova upravna podjela ne predstavlja prepreku unapređenju regionalnog ili manjinskog jezika o kome se radi;
- potreba za odlučnom akcijom kako bi se unaprijedili regionalni ili manjinski jezici i na taj način sačuvali;

- stvaranje uslova za olakšanje i/ili ohrabrivanje upotrebe regionalnih ili manjinskih jezika u govoru i pisanju, u javnom i privatnom životu;
- održavanje i razvijanje veza, u oblastima koje pokriva ova Povelja, između grupa koje koriste regionalne ili manjinske jezike i ostalih grupa u državi koje upotrebljavaju jezik u identičnoj ili sličnoj formi, kao i uspostavljanje kulturnih odnosa sa ostalim grupama u državi koje koriste različite jezike;
- donošenje odredaba putem kojih bi se na odgovarajući način i odgovarajućim sredstvima obezbedilo proučavanje regionalnih ili manjinskih jezika na svim odgovarajućim stupnjevima;
- olakšavanje da i oni koji ne govore regionalne ili manjinske jezike, a žive u oblasti gde se oni govore, mogu da ih nauče ukoliko to žele;
- unapređenje proučavanja i istraživanja regionalnih ili manjinskih jezika na univerzitetima ili sličnim ustanovama;
- unapređenje odgovarajućih oblika transnacionalne razmene, u onim oblastima o kojima govori ova Povelja, za regionalne ili manjinske jezike koji se koriste u identičnom ili sličnom obliku u dve ili više država.

2. Države članice preuzimaju obavezu da uklone, ako već to do sada nisu učinile, bilo koje neopravdano ugrožavanje; isključivanje, ograničavanje ili nepovoljan tretman koji bi se odnosio na upotrebu regionalnog ili manjinskog jezika i koji bi imao cilj da obeshrabri ili dovede u pitanje njegovo održavanje i razvoj. Usvajanjem posebnih mjera u korist regionalnih ili manjinskih jezika, koje bi imalo za cilj unapređenje jednakosti između onih koji koriste ove jezike i ostatka stanovništva ili koji uzimaju u obzir njihove specifične uslove, ne može se smatrati aktom diskriminacije protiv onih koji koriste jezike koji su u većoj upotrebi od manjinskih.

3. Države članice preuzimaju obavezu da na odgovarajući način unaprede međusobno razumjevanje između svih jezičkih grupa unutar zemlje i da tu posebno uključe poštovanje, razumevanje i trpeljivost u odnosu na regionalne ili manjinske jezike u okviru procesa obrazovanja kao i da ohrabre sredstva javnog informisanja da slijede isti cilj.

4. U određivanju svoje politike u odnosu na regionalne ili manjinske jezike države članice uzimaju u obzir potrebe i želje onih grupa stanovništva koje koriste te jezike. Treba ih ohrabriti da ustanove, ukoliko je to neophodno, odgovarajuća tijela koja bi se bavila savetovanjem vlasti o svim pitanjima koja se tiču regionalnih ili manjinskih jezika.

5. Države članice preuzimaju obavezu da, *mutatis mutandis*, primene ista ova načela koja su nabrojana u stavovima 1. do 4. i na neteritorijalne jezike. Međutim, što se tiče ovih jezika priroda i obim mjera koje treba preuzeti da bi se ostvarili efekti predviđeni ovom Poveljom, treba da budu određeni na elastičan način imajući na umu potrebe i želje kao i poštujući tradicije i karakteristike onih grupa koje te jezike koriste.

Dio III: Mjere za unapređenje upotrebe regionalnih ili manjinskih jezika u javnom životu u skladu sa obavezama sadržanim u članu 2. stav 2.

Član 8. Obrazovanje

1. U pogledu obrazovanja države preduzimaju obavezu da na onoj teritoriji na kojoj su ovi jezici u upotrebi, u skladu sa situacijom svakog od ovih jezika, i bez ikakvih ometanja učenja zvaničnog jezika:

- a) - da omoguće predškolsko obrazovanje na odgovarajućem regionalnom ili manjinskom jeziku; ili
  - da omoguće značajan deo predškolskog obrazovanja na odgovarajućem regionalnom ili manjinskom jeziku; ili
  - da primjene jednu od ovih mjera makar na one polaznike čije porodice tako nešto zahtjevaju a čiji se broj smatra dovoljnim; ili

- da ako javne vlasti nemaju direktnih ovlašćenja u oblasti predškolskog obrazovanja da stimulišu ili ohrabre primjenu mjera koje su pomenute;
- b) - da omoguće osnovno obrazovanje na odgovarajućem regionalnom ili manjinskom jeziku; ili
  - da obezbijede značajan dio osnovnog obrazovanja na odgovarajućem regionalnom ili manjinskom jeziku; ili
  - da obezbijede, u okviru osnovnog obrazovanja, da učenje odgovarajućeg regionalnog ili manjinskog jezika postane integralni dio nastavnog plana; ili
  - da primjene jednu od ove tri mjere makar na one polaznike čije porodice tako nešto zahtjevaju a čiji se broj smatra dovoljnim;
- c) - da omoguće srednje obrazovanje na odgovarajućem regionalnom ili manjinskom jeziku; ili
  - da omoguće značajan dio srednjeg obrazovanja na odgovarajućem regionalnom ili manjinskom jeziku; ili
  - da obezbijede, u okviru srednjeg obrazovanja, uslove za učenje odgovarajućeg regionalnog ili manjinskog jezika u okviru nastavnog plana; ili
  - da primjene jednu od ovih mjera makar na one đake koji tako žele ili ako je to primenljivo, čije porodice tako žele i čiji se broj smatra dovoljnim;
- d) - da omoguće tehničko ili specijalističko obrazovanje na odgovarajućim regionalnim ili manjinskim jezicima; ili
  - da omoguće značajan dio tehničkog obrazovanja na odgovarajućim regionalnim ili manjinskim jezicima; ili

- da u okviru tehničkog ili specijalističkog obrazovanja stvore uslove za učenje odgovarajućeg regionalnog ili manjinskog jezika u okviru nastavnog plana; ili

- da primjene jednu od ovih mjera makar prema onim đacima koji tako žele ili, ako je to primenljivo, čije porodice tako žele u broju koji se smatra dovoljnim;

e) - da omoguće univerzitetsko ili drugo više obrazovanje na odgovarajućim regionalnim ili manjinskim jezicima; ili

- da omoguće uslove za studiranje ovih jezika kao predmeta na univerzitetima ili višim školama; ili

- ukoliko se prema ulozi države koju ona ima u odnosu na visokoobrazovne institucije, ne mogu primjeniti pomenuti podstavovi, da ohrabre ili dozvole mogućnost univerzitetskog ili drugog višeg obrazovanja na regionalnim ili manjinskim jezicima, ili da omoguće uslove za proučavanje ovih jezika na univerzitetima ili višim školama;

f) - da predvide obrazovanje odraslih putem stalnih kurseva koji bi bili održavani uglavnom ili u potpunosti na regionalnim ili manjinskim jezicima; ili

- da ponude ove jezike kao predmete u okviru obrazovanja za odrasle; ili

- ako vlasti nemaju direktnog ovlašćenja u oblasti obrazovanja odraslih da stimulišu ili ohrabre proučavanje tih jezika kao predmeta u okviru obrazovanja odraslih;

g) - da načine aranžmane koji bi obezbedili učenje istorije i kulture koja se tiče regionalnih ili manjinskih jezika;

h) - da obezbjede osnovno i kasnije osposobljavanje nastavnika potrebnih da primjene odredbe sadržane u tačkama a. do g. ovog stava a koje su prihvatile;

i) - da uspostave nadzorno tijelo ili tijela koja bi bila odgovorna za nadgledanje mjera koje su preuzete i napretka koji je ostvaren u proučavanju regionalnih ili manjinskih jezika, kao i za pisanje periodičnih izvještaja sopstvenih nalaza koji bi bili objavljivani.

2. Što se tiče obrazovanja na teritorijama van oblasti u kojima se regionalni ili manjinski jezici tradicionalno u upotrebi strane preuzimaju obavezu, ako broj onih koji govore te jezike tako nešto opravdava, da odobre, ohrabre ili omoguće učenje na regionalnim ili manjinskim jezicima na svakom od odgovarajućih stupnjeva obrazovanja.

Član 9. Sudska ovlašćenja

1. Zemlje članice se obavezuju, u odnosu na one sudske oblasti u kojima broj stanovnika koji upotrebljavaju regionalne ili manjinske jezike opravdava dole pomenute mjere, u skladu sa situacijom sa svakim od ovih jezika i pod uslovom da sudija ne smatra da upotreba olakšica predviđenih ovim članom može da omete valjano sprovođenje postupka:

a) u krivičnom postupku:

- da obezbijede da sudovi, na zahtjev jedne od strana, sprovode postupak na regionalnom ili manjinskom jeziku; i/ili

- da okrivljenom garantuju pravo da upotrebljava sopstveni regionalni ili manjinski jezik; i/ili

- da obezbijede da zahtjev i dokaz, bez obzira da li je u pisanoj ili usmenoj formi, ne bude smatran neprihvatljivim samo zbog toga što je formulisan na regionalnom ili manjinskom jeziku; i/ili

- da izdaju, na odgovarajući zahtjev, dokumente koji se tiču pravnog postupka na odgovarajućem regionalnom ili manjinskom jeziku, ako je to neophodno korišćenjem odgovarajućih prevodilaca koji ne bi izazivali nikakve dodatne

troškove zainteresovanim osobama;

b) u građanskim parnicama:

- da obezbijede da sudovi, na zahtjev jedne od strana, sprovode postupak na regionalnom ili manjinskom jeziku; i/ili

- da dopuste, kad god stranka treba da se pojavi lično pred sudom, da može da koristi sopstveni regionalni ili manjinski jezik bez ikakvih dodatnih troškova; i/ili

- da dopuste izdavanje dokumenata i dokaza na regionalnim ili manjinskim jezicima, ukoliko je to neophodno korišćenjem odgovarajućih prevodilaca;

c) u postupcima pred sudovima koji se tiču upravnih stvari:

- da obezbijede da sudovi, na zahtjev jedne od strana vode postupak na regionalnom ili manjinskom jeziku; i/ili

-da dopuste, kad god stranka treba lično da se pojavi pred sudom, da može da koristi sopstveni regionalni ili manjinski jezik bez ikakvih dodatnih troškova; i/ili

- da dopuste izdavanje dokumenata i dokaza na odgovarajućim regionalnim ili manjinskim jezicima, ako je to neophodno, uz upotrebu odgovarajućih prevodilaca;

d) da preduzmu mjere kako bi obezbijedile da primena pomenutih podstavova i bilo koje neophodno korišćenje prevodilaca ne izaziva dodatne troškove zainteresovanim licima.

2. Države članice se obavezuju:

a) da ne dovode u pitanje valjanost pravnih dokumenta samo zbog toga što su donijeti na regionalnom ili manjinskom jeziku; ili

- b) da ne dovode u pitanje valjanost pravnih dokumenata koji su donijeti u okviru države samo zbog toga što su načinjeni na regionalnom ili manjinskom jeziku ili da obezbijede da se oni mogu upotrebiti protiv zainteresovanih trećih lica, koja inače ne koriste ove jezike, pod uslovom da im je sadržaj ovih dokumenata stavljen na uvid od strane osoba koje se na njega pozivaju; ili
- c) da ne poriču valjanost pravnih dokumenata donijetih između različitih strana, samo zbog toga što su načinjeni na regionalnom ili manjinskom jeziku.

3. Zemlje članice preuzimaju obavezu da se na regionalnim ili manjinskim jezicima nađu najznačajniji nacionalni zakonodavni tekstovi, a posebno oni koji se tiču lica koji koriste ove jezike, osim ako oni do njih nisu došli na neki drugi način.

Član 10. Upravne vlasti i javne službe

1. U okviru administrativnih oblasti države, u kojim broj njenih stanovnika koji koristi regionalne ili manjinske jezike opravdava mjere koje su navedene u ovom članu, u skladu sa situacijom sa svakim od tih jezika, države članice, koliko je to god razumno moguće, preuzimaju sljedeće obaveze:

- a)
  - da obezbijede da upravne vlasti koriste regionalne ili manjinske jezike; i
  - da obezbijede da njihovi službenici u kontaktima sa građanstvom upotrebljavaju regionalne ili manjinske jezike u odnosu prema licima koja ih koriste, ili
  - da obezbijede da oni koji koriste regionalne ili manjinske jezike mogu da podnesu usmene ili pismene predstavke i dobiju odgovor na ovim jezicima; ili
  - da obezbijede da oni koji koriste regionalne ili manjinske jezike mogu da podnose usmene ili pismene predstavke na ovim jezicima; ili
  - da obezbijede da oni koji koriste regionalne ili manjinske jezike mogu punovažno da podnose dokumenta na ovim jezicima;

- b) da se učini dostupnom upotreba upravnih tekstova i obrazaca za stanovništvo koje koristi regionalne ili manjinske jezike na tim jezicima ili da se osiguraju dvojezične verzije;
- c) da se omogući upravnim vlastima da izrađuju nacрте dokumenata na regionalnim ili manjinskim jezicima.

2. Po pitanju lokalnih i regionalnih vlasti na čijoj teritoriji određeni broj stanovnika koristi regionalne ili manjinske jezike a da je taj broj takav da opravdava dolje pomenute mjere države članice preuzimaju obavezu da odobre ili ohrabre:

- a) upotrebu regionalnih ili manjinskih jezika u okviru finansiranja regionalnih ili lokalnih vlasti;
- b) mogućnost za one koji koriste regionalne ili manjinske jezike da podnesu pismene ili usmene predstavke na tim jezicima;
- c) da regionalne vlasti objavljuju svoja zvanična dokumenta na odgovarajućim regionalnim ili manjinskim jezicima;
- d) da lokalne vlasti objavljuju svoja zvanična dokumenta na odgovarajućim regionalnim ili manjinskim jezicima;
- e) upotrebu manjinskih i regionalnih jezika u raspravama u lokalnim parlamentima, pri čemu se međutim, ne isključuje upotreba zvaničnog jezika države;
- f) upotrebu regionalnih ili manjinskih jezika u lokalnim skupštinama, bez zanemarivanja upotrebe zvaničnog jezika države;
- g) upotreba, ako je neophodno zajedno sa imenom na zvaničnom jeziku države, tradicionalnih oblika imena mesta na regionalnim ili manjinskim jezicima.

3. Što se tiče javnih službi koje obezbjeđuju upravne vlasti ili lica koja djeluju u njihovo ime, države članice preduzimaju, u okviru teritorije na kojoj se regionalni ili manjinski jezici koriste, u saglasnosti sa situacijom svakog jezika i koliko je to razumno moguće:

- a) da obezbijede da će se regionalni ili manjinski jezici koristiti u javnim službama; ili

- b) da omogućuje onima koji koriste regionalne ili manjinske jezike da podnesu zahtjev i dobiju odgovor na svom jeziku; ili
- c) da omogućuje onima koji koriste regionalne ili manjinske jezike da podnesu zahtjev na ovim jezicima.

4. U namjeri da se ostvare odredbe sadržane u stavovima 1., 2. i 3., države članice preuzimaju jednu ili više od sljedećih obaveza:

- a) prevođenje i tumačenje kada je to potrebno;
- b) angažovanje, ili ukoliko je neophodno osposobljavanje, službenika i ostalih zaposlenih u okviru javnih službi;
- c) udovoljavanje, koliko je to moguće, zahtjevima zaposlenih u javnim službama koji poznaju neki regionalni ili manjinski jezik, da budu angažovani na teritorijama na kojima se ovi jezici koriste.

5. Države članice preuzimaju obavezu da dopuste upotrebu i usvajanje porodičnih imena na regionalnim ili manjinskim jezicima, na zahtjev onih koji su zainteresovani.

Član 11. Sredstva javnog informisanja

1. Države članice preuzimaju obavezu da za one koji koriste regionalne ili manjinske jezike na teritoriji na kojoj se ovi jezici govore, u skladu sa situacijom svakog od jezika, do stepena do kojeg javne vlasti, direktno ili indirektno, imaju nadležnost, moć ili igraju odgovarajuću ulogu u ovoj oblasti, i poštujući princip nezavisnosti i autonomnosti sredstava javnog informisanja

- a) u smislu u kom radio i televizija ostvaruju ulogu javne službe:
  - da obezbijede stvaranje makar jedne radio stanice i jednog televizijskog kanala na regionalnim ili manjinskim jezicima; ili
  - da ohrabre ili olakšaju stvaranje makar jedne radio stanice ili jednog televizijskog kanala na regionalnim ili manjinskim jezicima; ili

- da omogućé odgovarajuće odredbe zahvaljujući kojim bi prikazivači programa ponudili sadržaje na regionalnim ili manjinskim jezicima;
- b)
- da ohrabre ili olakšaju stvaranje barem jedne radio stanice na regionalnim ili manjinskim jezicima; ili
  - da ohrabre ili olakšaju redovno emitovanje radio programa na regionalnim ili manjinskim jezicima;
- c)
- da ohrabre ili olakšaju stvaranje barem jednog televizijskog kanala na regionalnim ili manjinskim jezicima; ili
  - da ohrabre ili olakšaju redovno emitovanje televizijskog programa na regionalnim ili manjinskim jezicima;
- d) da ohrabre ili olakšaju proizvodnju i distribuciju audio ili audiovizuelnih radova na regionalnim ili manjinskim jezicima;
- e)
- da ohrabre ili olakšaju stvaranje i očuvanje makar jednih novina na regionalnim ili manjinskim jezicima; ili
  - da ohrabre ili olakšaju redovno objavljivanje novinskih članaka na regionalnim ili manjinskim jezicima;
- f)
- da pokriju dodatne troškove onih sredstava javnog informisanja koji koriste regionalne ili manjinske jezike u slučajevima kada zakon i inače omogućava finansijsku pomoć sredstvima javnog informisanja; ili
  - da primene postojeće mjere finansijske podrške i na audiovizuelnu produkciju na regionalnim ili manjinskim jezicima;

g) - da pomognu obrazovanje novinara i ostalih zaposlenih u sredstvima javnog informisanja koja koriste regionalne ili manjinske jezike.

2. Države članice preuzimaju obavezu da garantuju slobodu direktnog prijema radio i televizijskog programa iz susednih zemalja na jeziku koji je isti ili sličan regionalnom ili manjinskom jeziku, kao i da se ne suprotstavljaju reemitovanju radio i televizijskih programa iz susednih zemalja na ovom jeziku. Oni se, pored toga, zalažu da osiguraju da se neće postavljati nikakva ograničenja pravu na slobodu izražavanja i slobodnu cirkulaciju informacija u okviru pisane štampe na jeziku koji je isti ili sličan regionalnom ili manjinskom jeziku. Uživanje ovih sloboda, pošto sobom nosi odgovarajuće dužnosti i odgovornosti, može da bude podvrgnuto takvim formalnostima, uslovljavanjima, ograničavanjima ili kaznama koje su propisane zakonom i koje su nužne u demokratskom društvu, u interesu nacionalne bezbjednosti, teritorijalnog integriteta ili javne sigurnosti, radi sprečavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja i morala, radi zaštite ugleda ili radi zaštite informacija koje su primljene u povjerenju, ili za održavanje autoriteta i nepristrasnosti sudstva.

3. Države članice preuzimaju obavezu da obezbijede da interesi korisnika regionalnih ili manjinskih jezika budu predstavljeni i uzeti u obzir tako što se mogu stvarati odgovarajuća tijela koja bi bila u skladu sa zakonom i odgovornostima koje postoje kada se garantuje sloboda i pluralizam medija.

Član 12. Kulturne aktivnosti i pogodnosti

1. Što se tiče kulturnih aktivnosti i olakšica, posebno biblioteka, videoteka, kulturnih centara, muzeja, arhiva, akademija, pozorišta ili bioskopa, kao i literarnih radova ili filmske produkcije, različitih oblika kulturnog izražavanja, festivala i kulturne industrije, uključujući i upotrebu novih tehnologija, države članice preuzimaju obavezu da unutar teritorije na kojoj se ovi jezici koriste, i do stepena do kog su javne vlasti za to nadležne, imaju ovlašćenja ili igraju odgovarajuću ulogu:

- a) da ohrabre vidove izražavanja i inicijative specifične za regionalne ili manjinske jezike i da omoguće različite načine pristupa umetničkim djelima proizvedenim na ovim jezicima;
- b) da podstaknu različita sredstva putem kojih bi djela sačinjena na regionalnim ili manjinskim jezicima postala dostupna pomaganjem i razvitkom prevođenja, nadsinhronizacije i titlovanih prevoda;
- c) da unaprijedi pristup regionalnih ili manjinskih jezika radovima proizvedenim na drugim jezicima razvojem prijevoda, nadsinhronizacije i titlovanih prijevoda;
- d) da obezbijede da tijela koja su odgovorna za organizovanje ili pružanje podrške različitim kulturnim aktivnostima omoguće odgovarajuće doprinose za uključivanje znanja i upotrebe regionalnih ili manjinskih jezika i kultura u sve one poduhvate koje oni pokreću, ili za koje obezbeđuju finansijsku podršku;
- e) da unaprijede mjere putem kojih bi se obezbijedilo da tijela odgovorna za organizovanje i podršku kulturnih aktivnosti imaju na svom raspolaganju saradnike koji dobro poznaju regionalne ili manjinske jezike kao i jezike kojima govori ostatak stanovništva;
- f) da ohrabre direktno učešće predstavnika onih koji koriste odgovarajuće regionalne ili manjinske jezike u obezbeđivanju uslova i planiranju kulturnih delatnosti;
- g) da ohrabre i/ili olakšaju stvaranje jednog ili više tijela koja bi bila odgovorna za prikupljanje i čuvanje kopija i predstavljanje ili objavljivanje radova proizvedenih na regionalnom ili manjinskom jeziku;
- h) ukoliko je neophodno da stvore i/ili unaprede aktivnosti koje bi imale za cilj finansiranje prijevoda ili istraživanje različitih jezičkih termina, posebno imajući na umu održavanje i razvoj odgovarajućih upravnih, komercijalnih, ekonomskih, društvenih, tehničkih ili pravnih termina na svakom od regionalnih ili manjinskih jezika.

2. Što se tiče teritorija različitih od onih na kojima su regionalni ili manjinski jezici tradicionalno u upotrebi, države preduzimaju, ukoliko broj njihovih korisnika to

opravdava, da odobre, ohrabre i/ili omoguće odgovarajuće kulturne aktivnosti i olakšice u skladu sa prethodnim stavom.

3. Države članice preuzimaju obavezu da sačine odgovarajuće odredbe prilikom kreiranja sopstvene kulturne politike van granica u koje bi uključili regionalne ili manjinske jezike i kulture koji oni odslikavaju.

Član 13. Ekonomski i društveni život

1. Što se tiče ekonomskih i društvenih aktivnosti države preuzimaju obaveze da na teritoriji čitave zemlje:

- a) eliminišu iz zakonodavstva sve odredbe koje zabranjuju ili ograničavaju, bez dovoljno opravdanih razloga, upotrebu regionalnih ili manjinskih jezika u dokumentima koji se tiču ekonomskog ili društvenog života, posebno u ugovorima o zapošljavanju ili u tehničkim dokumentima kao što su uputstva za upotrebu određenih proizvoda i instalacija;
- b) zabrane uključivanje u interne pravne akte kompanija i u privatna dokumenta bilo kakvih odredaba koje bi onemogućavale ili ograničavale upotrebu regionalnih ili manjinskih jezika, barem između korisnika ovih jezika;
- c) da se suprotstave praksi koja ima za cilj da obeshrabri upotrebu regionalnih ili manjinskih jezika u vezi sa ekonomskim i društvenim aktivnostima;
- d) olakšaju ili ohrabre upotrebu regionalnih ili manjinskih jezika i nekim drugim sredstvima osim onih koja se već pomenuta u ovom članu.

2. Što se tiče ekonomskih i društvenih aktivnosti, države preuzimaju obavezu da, u onom obimu u kome su vlasti nadležne, na teritoriji na kojoj su regionalni ili manjinski jezici u upotrebi i u mjeri u kojoj je to moguće:

- a) da uključe u njihove finansijske ili bankarske odredbe pravila koja bi omogućila, na način koji je u skladu sa komercijalnom praksom, upotrebu regionalnih ili manjinskih jezika prilikom korišćenja različitih sredstava plaćanja (čekovi i drugo)

- ili drugih finansijskih dokumenata ili, gdje je to moguće, da obezbede primenu takvih pravila;
- b) da u ekonomskom i društvenom sektoru koji je pod njihovom kontrolom (javni sektor) organizuju aktivnosti da unaprede upotrebu regionalnih ili manjinskih jezika;
  - c) da obezbijede da sve pogodnosti socijalnog osiguranja kao što su bolnice, kuće za smještaj starih lica i slično, ponude takve mogućnosti smještaja i tretmana na njihovom jeziku onim osobama koje koriste regionalne ili manjinske jezike, a koji imaju potrebu za odgovarajućom njegom zbog narušenog zdravlja, starosti ili drugih razloga;
  - d) da obezbijede da sva važna upozorenja vezana za sigurnost i bezbjednost budu istaknuta na regionalnim ili manjinskim jezicima;
  - e) da urede da se informacije koje pružaju nadležne javne vlasti, a koje se tiču prava potrošača, budu dostupne na regionalnim ili manjinskim jezicima.

Član 14. Prekogranična razmjena

Države članice preuzimaju obavezu:

- a) da primene postojeće dvostrane ili višestranne aranžmane koje ih vezuju sa državama u kojima se isti jezik koristi u identičnoj ili sličnoj formi, ili, ako je neophodno, da traže da zaključe takve sporazume, na način koji bi unapredio kontakte između korisnika istog jezika u određenoj državi na polju kulture, obrazovanja, informacija, osposobljavanja i trajnog obrazovanja;
- b) u korist regionalnih ili manjinskih jezika da olakšaju ili unaprede saradnju između dve strane granice a posebno između regionalnih ili lokalnih vlasti na čijim teritorijama se isti jezik koristi u identičnoj ili sličnoj formi.

Dio IV: Primjena povelje

Član 15. Periodični izvještaj

1. Zemlje članice periodično dostavljaju generalnom sekretaru Savjeta Evrope, u obliku koji odredi Komitet ministara, izvještaj o politici koju preduzimaju u saglasnosti sa drugim djelom ove Povelje i o mjerama koje su preduzete u primjeni odredaba trećeg dijela Povelje na koje su se obavezali. Prvi izvještaj treba da bude dostavljen u toku prve godine nakon stupanja Povelje na snagu u odnosu na državu u pitanju, dok ostali izvještaji treba da slede u trogodišnjim intervalima posle prvog izvještaja.

2. Izvještaji treba da budu javni.

Član 16. Ispitivanje izvještaja

1. Izvještaj koji se podnosi generalnom sekretaru Savjeta Evrope prema članu 15. ispituvaće Komitet eksperata koji se formira u skladu sa članom 17.

2. Tijela ili udruženja koja su zakonito osnovana u državama članicama mogu da ukažu Komitetu eksperata na pitanja koja se odnose na primjenu ove Povelje. Pošto konsultuje državu članicu, Komitet eksperata može uzeti u obzir ovu informaciju u pripremi svog izvještaja o kojem govori treći stav ovog člana. Ova tijela ili udruženja mogu takođe podnositi izjave koje se tiču politike koja se vodi u državi članici u odnosu na odredbe drugog dijela ove Povelje.

3. Na osnovu izvještaja o kojem govori stav 1. i informacija koje pominje stav 2., Komitet eksperata će pripremiti izvještaj Komitetu ministara. Ovom izvještaju se pridodaju komentari koji su na zahtjev napisale države članice a Komitet ministara ga može objaviti.

4. Izvještaj o kojem govori stav 3. sadržaće posebno prijedlog eksperata Komitetu ministara za pripremu preporuka jednoj ili više država članica ove Povelje.

5. Generalni sekretar Savjeta Evrope sačinice dvogodišnji detaljni izveštaj o primjeni ove Povelje i podneće ga Parlamentarnoj skupštini.

Član 17. Komitet eksperata

1. Komitet eksperata je sačinjen od po jednog člana iz svake države članice koji se imenuje od strane Komiteta ministara sa liste pojedinaca od najvišeg integriteta i priznate stručnosti u pitanjima u kojima se bavi Povelja koju je nominovala država članica.

2. Članovi komiteta se biraju na period od šest godina, a postoji mogućnost ponovnog izbora. Onaj član koji nije u stanju da dovrši svoj mandat biće zamjenjen u skladu sa postupkom predviđenim stavom 1. a član koji ga mjenja biće u funkciji do kraja njegovog mandata.

3. Komitet eksperata će ustanoviti sopstvena pravila procedure. Njegove sekretarske službe obezbijediće generalni sekretar Savjeta Evrope.

Dio V: Završne odredbe

Član 18.

Ova Povelja je otvorena za potpis svim državama članicama Savjeta Evrope. Može biti ratifikovana, prihvaćena ili odobrena. Instrumenti ratifikacije, prihvatanja ili odobravanja se deponuju kod generalnog sekretara Savjeta Evrope.

Član 19.

1. Ova Povelja će stupiti na snagu prvog dana u mjesecu pošto prođe period od tri mjeseca od datuma kada je pet država članica Savjeta Evrope izrazilo svoj pristanak da bude vezano Poveljom u smislu odredaba člana 18.

2. Što se tiče bilo koje druge države članice koja naknadno izrazi želju da bude vezana ovom Poveljom, Povelja će stupiti na snagu prvog dana u mjesecu pošto istekne period od tri mjeseca posle datuma depozita njegovog instrumenta ratifikacije, prihvatanja ili odobravanja.

Član 20.

1. Pošto Povelja stupi na snagu, Komitet ministara Savjeta Evrope može pozvati bilo koju državu koja nije član Savjeta Evrope da pristupi ovoj Povelji.

2. Što se tiče bilo koje zemlje koja to učini, Povelja će stupiti na snagu prvog dana u mjesecu, pošto istekne period od tri mjeseca posle datuma depozita instrumenta pristupanja koji je podnet generalnom sekretaru Savjeta Evrope.

Član 21.

1. Svaka država može, u momentu potpisivanja ili dostavljanja instrumenta ratifikacije, prihvatanja, odobravanja ili pristupanja staviti jednu ili više rezervi na stavove od dva do pet člana 7. ove Povelje. Nikakve druge rezerve nije moguće ulagati.

2. Svaka država ugovornica koja je načinila rezerve prema proceduri predviđenoj prethodnim stavom može u potpunosti ili delimično da se povuče putem notifikacije upućene generalnom sekretaru Savjeta Evrope. Povlačenje će početi da proizvodi dejstvo datumom prijema takve notifikacije od strane generalnog sekretara.

Član 22.

1. Svaka država može u bilo kom trenutku odustati od Povelje notom koju uputi generalnom sekretaru Savjeta Evrope.

2. Otkaz postaje punovažan prvog dana u mjesecu pošto prođe period od šest mjeseci nakon prijema notifikacije od strane generalnog sekretara.

Član 23.

Generalni sekretar Savjeta Evrope će obavijestiti zemlje članice Savjeta Evrope i one koje su potpisale Povelju o:

- a) svakom potpisu
- b) depozitu svakog instrumenta ratifikacije, prihvatanja, odobravanja ili pristupanja;

- c) svakom datumu stupanja na snagu Povelje u skladu sa članovima 19. i 20.;
- d) svakoj noti koju primi u smislu primjene odredaba člana 3. stava 2;
- e) bilo kom drugom aktu notifikacije ili obavještenja koji se tiče ove Povelje.